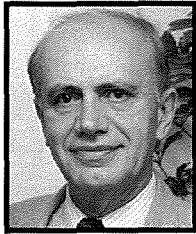

Il-Kult Pawlin u l-Mellieha

Kitba ta' JJ. Camilleri B.A., M.A., A.I.E. (Lond.)

Meta l-istoriċi jitrattaw x'għara fl-imghoddi mbieghed jigu ffaċċjati b'għadd ta' problemi. Id-diffikultà ewlenija li ma jkollhomx evidenza ċara ta' manuskritti u dokument x'jikkonsultaw u għalhekk ikollhom jibbażaw fuq it-tradizzjoni-dak li tul is-sekli għadda bil-fomm minn generazzjoni għall-oħra. It-tradizzjoni tista' tinbidel, tiehu xejriet oħra u interpretazzjonijiet differenti, dak li l-Ingliżi jsejhu 'bias in history'.

Illum it-tradizzjoni siehbet magħha l-arkeoloġija, it-thaffir, it-tiftix-sostituti tan-nuqqas ta' evidenza miktuba li qatt ma eżistiet. Hekk pereżempju it-thaffir li sar fin-naha ta' San Pawl Milqgħi f'Burmarrad minn arkeoloġisti Taljani fl-1965, tafa dawl għdid u saħħah it-tradizzjoni Pawlina marbuta ma' l-inhawi meta nstabat lapida tal-ġibs b'figura ta' qaddis li qieghed go dghajsa' -referenza aktarx għan-nawfragju.

Il-knisja ta' San Pawl Milqgħi nbriet madwar is-sena 1620 fil-post fejn jingħad li kellhom il-villa s-sinjuri Bordini u Desguanez, mibnija bejn l-ewwel

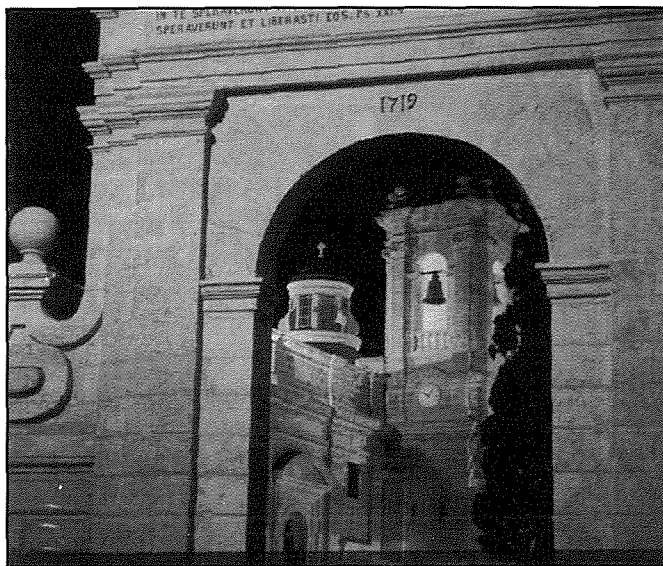
Statwa ta' San Pawl fil-grotta tiegħu fir-Rabat ta' Malta.

u t-tieni seklju. Sa l-1610 kienet għadha wieqfa. L-Isqof Cagliares fil-vista pastorali ta' l-1616 sab il-knisja fi stat ferm hażin.

Jingħad li l-kristjaneżmu dahal f'pajjiżna mal-miġja ta' San Pawl għall-habta tas-sena 60 WK. Dan hu bbażat u msejes fuq is-sentenza li hemm fl-Atti ta' l-Appostli "cognovimus quia Melita insula vacabitur - sirna nafu li l-gżira kien jisimha Malta." Tiehu l-impresjoni li għad li San Pawl kien priġunier fi triqtu lejn Ruma biex jidher quddiem l-imhallfin, ma jidhirx li kellu restrizzjonijiet. Seta' jmur fejn irid bla tfixkil, jippriedka min-naha għall-oħra tal-gżira. Kien jghix f'għar fir-Rabat, sa wasal sal-Mellieha, naha dak iż-żmien meqjusa l-aktar bogħod fit-tramuntana ta' l-gżira.

Il-Mellieha kienet testendi f'linja li tiehu mill-Marfa, tghaddi minn Fomm-ir-Rih għall-bajja tas-Salina. Aktarx li billi hi l-aktar naha qrib Ghawdex, kienet centru importanti. Kien hemm żmien li mhabba l-attakki tal-furbani l-popolazzjoni naqset bil-kbir tant li wara l-1565 ir-rahall battal għal kollox u beda jagħmel mal-parroċċa tan-Naxxar.

San Pawl dam tliet xhur fil-gżira għaliex f'dawk iż-żmenijiet makiex isirtbahhir fix-xitwa f'baħar miftuh. Għalhekk qamet il-kontroversja jekk l-appostlu ġiex tassew f'Malta jew fil-gżira ta' Mlejt (Miletu) fil-baħar Adrijatiku. Fost dawk li qalu hekk kien hemm il-patri I. Gregori kif ukoll l-istoriku Malti AA. Caruana Gatt. Izda l-biċċa l-kbira ta' l-istudjużi kienu favur it-teżi Maltija. Xorta wahda jingħad li qabel ma ġew il-kavallieri, il-kult Pawlin f'Malta ma kienx qawwi, hlief xi ffit fil-grotta fir-Rabat fejn kien joqgħod l-appostlu. Silta mir-rumanz tiegħi bl-isem 'Uri Ruhek Mulej' (mhux stampat) semmejt sew sew dan il-fatt.

Is-Santwarju tal-Madonna tal-Mellieha.

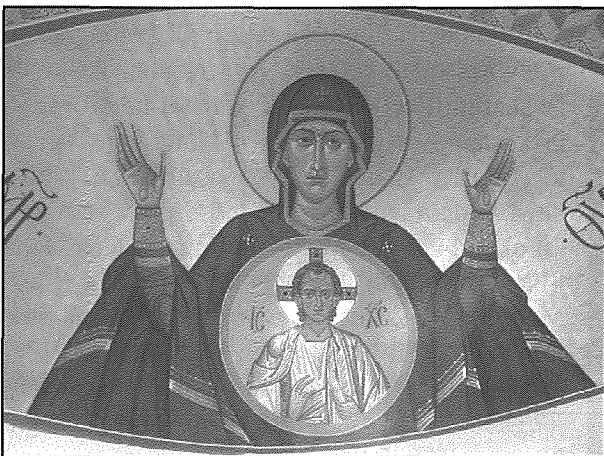

Il-gżejjer ta' San Pawl – Selmun u Selmunett, magħrufin ahjar bhala “San Pawl tal-Gżejjer”.

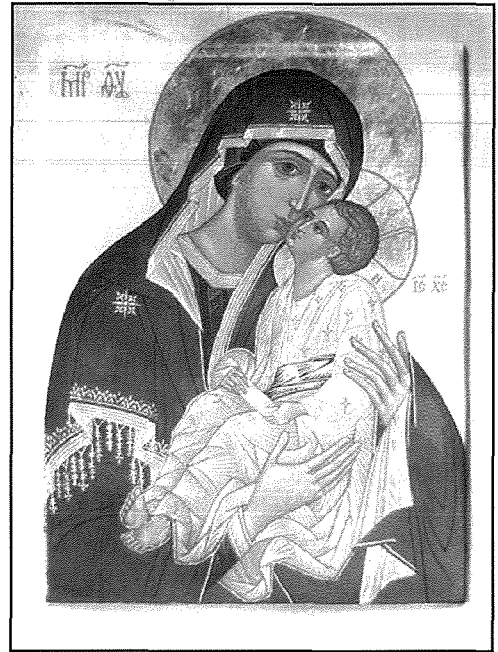
”Il-kavallieri b’mod sistematiku ppjanat qeghdin kull ma jmur ixerrdu u jsahhu il-kult u d-devozzjoni tal-qaddis tagħhom San Ġwann... li lilna jinkwetana ghax inqisu li dan hu ta’ detriment għall-kult Pawlin... San Pawl hu l-qaddis patron tagħna. Jiġi u għandu jibqa’ l-ewwel -il-primus inter alias...”

Hemm hafna x’jinghad dwar is-sugġett, li nafu iżda hu bbażat fuq it-tradizzjoni. Jinghad li San Luqa rregala pittura tal-Madonna lil Publius biex iroddlu hajr ta’ kull ma għamel magħhom, u ikona oħra li għadha fis-santwarju tal-Mellieha. Il-Papa Dumnikan S. Piju VI ta lill-knisja ddedikata lil San Pawl fil-Beltparti mill-kolonna marbuta mal-martirju tal-qaddis. Dan għamlu bhala ringrazzjament ta’ kull ma sar mal-morda tul il-pesta li hakmet il-gżira. Tissemma’ r-reliwa meqjusa ferm important, id-driegħ ta’ l-apostlu.

Nahat li jfakkru l-ġrajja hemm hafna -San Pawl Milqgħi fejn San Pawl iltaqa’ mal-hakem tal-gżira, San Pawl tat-Tarġa minn fejn ippriedka u jinghad li nstema’ minn Ghawdex, Ghajn Rażul (apostlu) fir-Rabat u l-katakombi ta’ San Pawl fir-Rabat meqjus li kellu l-aktar rabta mill-qrib mal-qaddis. Interessanti li l-biċċiet tal-ġebel li nstabu fil-katakombi huma magħrufin bhala ‘ilsien San Pawl’. Dawn kollha apparti ż-żewġ gżejjer taht Selmun, magħrufin bhala San Pawl tal-gżejjer.

Xbieha tal-Madonna u Gesù fl-abside tal-Knisja Ortodossa ta’ San Serafin, fil-periferija ta’ Moscow.

Ikona qadima Russa li turi lill-Madonna “tbus bi ftehwaw” lil Gesù. Ir-raffigurazzjoni fil-ġebel (bhala tal-Mellieha) jew fl-injam kienet mill-bidu għodda komda biex l-insara jkabbru d-devozzjoni tagħhom.

Dwar San Luqa jinghad li kien ipenġi ikoni tal-Madonna u jhallihom bhala tifikira tal-postijiet fejn kien imur, fosthom fid-dar ta’ Publius li saret il-kattidral u fil-ghar tal-Mellieha. L-ikona tal-Mellieha tpenġiet diretta (fresco) fuq il-ġebel u hi aktarx l-unika wahda li baqgħet dejjem fl-istess post. It-tpenġija diretta fuq il-hajt tqieset l-aktar mod faċili, iżda tohloq ukoll għadd ta’ problemi.

Kollox juri li l-ikona tal-Mellieha giet irtukkata kemm-il darba matul iż-żmienijiet. Tasew ta’ min jithassar l-istat ferm hażin li tinsab fih l-ikona u jithasseb dwar x’jista’ jsir biex tkun ikkonservata. Fl-istess waqt ta’ min jammira lill-antenati tagħna li rnexxielhom isalvawha minn qerda totali. L-ghar fejn tinsab hu meqjus bhala wiehed mill-eqdem tempji tal-Kristjaneżmu bl-aktar immaġni qadima f’Malta tal-Madonna.

Mistoqsija li sikwit jagħmlu l-istoriċi hi jekk hux fatt li l-Maltin saru insara fil-maġġuranza tagħhom mal-miġja ta’ l-apostlu. X’gara matul l-hakma twila ta’ żewġ sekli mill-Gharab? Skond l-istudju, il-hakkiema Gharab kienu tolleranti. Minkejja dan jibqa’ l-fatt li fi żmien fis-seklu 13 (skond l-istoriku Giliberti) f’Malta kien hemm 47 familji nsara u 681 musulama. Hu wkoll fatt li lanqas il-kummentaturi tal-Bibbja ta’ żmien il-medjuevu ma wrew interess f’Malta fir-rigward tal-kult Pawlin.

Gio Franco Abela (1647) sejjah il-knisja qadima tal-Mellieha -”divotissima e miracolosa chiesa della B.Vergine detta della Mellieha che si sorge in una cripta antichissima...” Dejjem jibqa’ lok għal aktar studji u riċerki...